

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΙ ΖΩΩΝ: ΕΝΑΣ ΑΓΩΝΑΣ ΚΟΙΝΟΣ, ΗΘΙΚΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣ (της Μάριζας Χριστοδούλου)

Η ενσωμάτωση της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων των Ζώων των Ηνωμένων Εθνών στο Σύνταγμα και τη Νομοθεσία της Ελλάδας θα είναι το επόμενο βήμα.

Στις 10 Δεκεμβρίου 1948, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ επικύρωσε την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η Διακήρυξη καθιερώνει την αρχή ότι οι άνθρωποι δεν μπορούν πλέον να αντιμετωπίζονται από το νόμο και τη δημόσια τάξη ως απλά εργαλεία ή αντικείμενα των ισχυρών, αλλά διαθέτουν μια εγγενή αξία, και πρέπει να μπορούν να ζήσουν τη ζωή τους όπως επιθυμούν οι ίδιοι, στο βαθμό που δεν καταπατούν τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων.

Η επικύρωση της ΟΔΔΑ συμβόλιζε το θρίαμβο του ανθρωπισμού στον απόηχο του πιο ολέθριου και καταστροφικού πολέμου στα χρονικά της ιστορίας.

Παρόλη την μερική και ανεπαρκή εφαρμογή των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το 1948, η ΟΔΔΑ σηματοδότησε την

αρχή μιας νέας εποχής για την ανθρωπότητα κατά την οποία η ηθική και η δικαιοσύνη υπερίσχυαν του «δικαίου του ισχυρού».

Χαιρετίζουμε το όραμα και τις προσπάθειες όλων εκείνων που προσπάθησαν να μετατρέψουν το ιδανικό σε πραγματικότητα και αναγνωρίζουμε την ευθύνη όλων μας να σταματήσουμε την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ολόκληρο τον κόσμο. Το μεγαλύτερο όμως φόρο τιμής που μπορούμε να αποτίσουμε στα ιδεώδη του 1948 είναι, όχι μόνο να περιφρουρήσουμε και να παγιώσουμε τα ιδανικά του 1948, αλλά και να τα διευρύνουμε διαμορφώνοντας έτσι τη δική μας ηθική όπως έκαναν και οι οραματιστές της Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον καιρό τους. Συγκεκριμένα, ήρθε η στιγμή να αναγνωρίσουμε την ηθική που μας επιβάλλει να συμπεριλάβουμε και τα ζώα στις αρχές της Διακήρυξης. Η ανθρωπότητα έχει από καιρό αναγνωρίσει ότι τα ζώα δεν είναι αντικείμενα ή τα μέσα των επιθυμιών και εξασφάλισης των αναγκών μας και το γεγονός ότι βιώνουν ευχαρίστηση και πόνο, ευτυχία και δυστυχία, μας υποχρεώνει να αποδεχθούμε την εφαρμογή ηθικών φραγμών στη μεταχείριση και αντιμετώπισή τους, όπως ακριβώς κάνουμε και με τους ανθρώπους.

Έτσι, έχουμε εισηγηθεί την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Ζώων:

- Εφόσον υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ότι τα αδελφά προς εμάς πλάσματα είναι ικανά να αισθάνονται, καταδικάζουμε πλήρως την πρόκληση πόνου σ'αυτά και την περιστολή ή την κατάργηση των αναγκών τους, εκτός εάν αυτό είναι απαραίτητο για το δικό τους όφελος.
- Δεν δεχόμαστε ότι η διαφορά στο είδος μόνο (κάτι παραπάνω από τη διαφορά στη φυλή) μπορεί να δικαιολογήσει την εκμετάλλευση ή καταπίεση των ζώων στο όνομα των όποιων σκοπών του ανθρώπου, π.χ. επιστήμη και έρευνα, διατροφικές συνήθειες, διατροφή, ένδυση, ψυχαγωγία κλπ.
- Πιστεύουμε στην εξελικτική πορεία όλων των έμβιων όντων και δηλώνουμε την πεποίθησή μας ότι αυτά έχουν δικαιώματα στη ζωή,

την ευζωία, ελευθερία, και την αυτοδιάθεση.

- Ως εκ τούτου, κάνουμε έκκληση σ'όλη την ανθρωπότητα για την προστασία αυτών των δικαιωμάτων.

Η εκμετάλλευση των ζώων από τον άνθρωπο είναι τόσο βαθιά ριζωμένη στο ανθρώπινο πολιτισμό αυτού του αιώνα, όπως ήταν η εκμετάλλευση των συνανθρώπων μας τον περασμένο αιώνα. Η πρόοδος στα ανθρώπινα δικαιώματα που χαρακτήριζε τον 20ο και 21ο αιώνα δεν θα είχε φανεί λιγότερο ριζική και πρωτοποριακή στους προγόνους μας, από την κατάργηση της εκμετάλλευσης των ζώων που φαίνεται σε μας τώρα. Όλη αυτή η εκμετάλλευση βρίσκεται στον πυρήνα της έννοιας του «δικαιώματος», και είναι ευθύνη και χρέος μας να αναζητήσουμε ηθική καθοδήγηση όχι πλέον στην παράδοση ή τη συνήθεια, αλλά στις πεφωτισμένες αρχές της δικαιοσύνης και της συμπόνιας που έχουν διαμορφώσει τα ιδανικά της εποχής μας. Η υπόθεση ότι τα ζώα δεν μπορούν να έχουν δικαιώματα, διότι δεν τους τα έχουμε ακόμη παραχωρήσει, ανήκει στο παρελθόν. Πρέπει να αναζητήσουμε την αλήθεια με ανοιχτό μυαλό, και με πλήρη συνείδηση ότι το μέλλον ανήκει πάντα σε εκείνους που με θάρρος και όραμα αμφισβητούν το κατεστημένο της εποχής τους. Σήμερα, πενήντα τρία χρόνια μετά την επίσημη ίδρυση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ήρθε ο καιρός να προχωρήσουμε ένα βήμα παραπέρα.

Οι διαφορές μεταξύ του *homo sapiens* και των υπόλοιπων μορφών ζωής μπορεί να είναι πολλές, όμως η εξελικτική θεωρία και η ηθολογία μας διδάσκουν ότι έχουμε, σε ένα βασικό επίπεδο, και πολλές ομοιότητες. Γενετικά σχεδόν αδιαχώριστα από τους πλησιέστερους συγγενείς τους που είναι τα πρωτεύοντα, τα ανθρώπινα όντα δεν είναι το αποκορύφωμα της εξέλιξης, αλλά μια μικρή παραφυάδα στο τεράστιο δέντρο της.

Η επιστήμη, όσο και η εμπειρία, μας διδάσκουν ότι δεν είναι πλέον δυνατό να θεωρούμε ότι τα ζώα είναι απλές μηχανές, ή ότι καθοδηγούνται από ένστικτο και αντανακλαστικά. Αντίθετα, μπορούν να εξελίσσονται όταν είναι ελεύθερα ή να μαραζώνουν σε συνθήκες αιχμαλωσίας και καταπίεσης, όπως ακριβώς και οι

άνθρωποι. Δεν μπορούμε πλέον να αναζητούμε καταφύγιο στην άγνοιά μας ή στην ελλειπή γνώση μας.

Τα ζώα μπορεί να μην είναι σε θέση να εκφράζουν τα συμφέροντά τους και τις ανάγκες τους στη γλώσσα μας, ή να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, όμως η ύπαρξη των συμφερόντων τους είναι αδιαμφισβήτητη. Όλα τα ζώα προσπαθούν να προστατεύσουν τη ζωή τους, να διατηρήσουν την ελευθερία τους, να αναζητούν εκείνο που τους δίνει χαρά και να αποφεύγουν εκείνο που τους προκαλεί δυσαρέσκεια ή πόνο – με λίγα λόγια να ζουν τη ζωή τους σύμφωνα με τους δικούς τους νόμους. Εάν λοιπόν τα ζώα υποφέρουν και επιδιώκουν να προστατεύσουν τη ζωή τους και να αναζητούν την ελευθερία τους όπως και εμείς, τότε με ποιά λογική εμείς συνεχίζουμε να τους τα στερούμε όλα αυτά;

Υποστηρίζεται ότι τα ζώα δεν μπορούν να γίνουν αποδέκτες δικαιωμάτων επειδή δεν διαθέτουν τη δική μας ευφυΐα και νόηση, τους δικούς μας συναισθηματικούς δεσμούς ή το δικό μας αίσθημα ηθικής, και επιπλέον, επειδή δεν μπορούν να φέρουν τις ευθύνες που υπέχουν τα μέλη μιας ανθρώπινης κοινωνίας. Όχι, είναι γεγονός ότι ένας πίθηκος δεν διαθέτει ανθρώπινη νόηση ή ότι οι μπεκάτσες δεν έχουν το ανθρώπινο αίσθημα της ηθικής. Όλα όμως τα είδη ζώων έχουν τη δική τους ευφυΐα, τους δικούς τους συναισθηματικούς δεσμούς και τη δική τους ηθική και νόμους βάσει των οποίων δομούν τις δικές τους κοινωνίες. Αλλά ακόμα κι αν τα παραπάνω κριτήρια αποτελούσαν την αξιολογική βάση για τον αποκλεισμό ενός ατόμου ή μιας ομάδας από την έννοια του δικαιώματος, τότε δεν θα αποκλείαμε μόνο τα ζώα, αλλά και τουλάχιστον το μισό πληθυσμό της γης.

Πολλοί ανθρώπινα όντα επίσης δεν διαθέτουν αυτές οι ιδιότητες, όπως, για παράδειγμα, τα πολύ μικρά παιδιά ή τα άτομα που πάσχουν από νοητική στέρηση. Όμως ακριβώς γι' αυτό το λόγο (αδυναμία, ανικανότητα κλπ), έχουμε ορθώς αναγνωρίζει ότι αυτές οι κατηγορίες πληθυσμού δεν αξίζουν λιγότερη προστασία, αλλά πολύ περισσότερη. Οφείλουμε ιδιαίτερη ευθύνη σε εκείνα τα άτομα που είναι σε θέση να καρπωθούν τα πλεονεκτήματα της πλήρους συμμετοχής τους στην ανθρώπινη κοινωνία, και τα οποία

δεν είναι σε θέση να υπερασπιστούν τα συμφέροντά τους με αποτελεσματικό τρόπο. Η εφαρμογή αντίθετων αρχών σ'αυτή την περίπτωση ισοδυναμεί με αδικαιολόγητη διάκριση και αποτελεί καταφανή αδικία.

Εν ολίγοις, τίποτε δεν αποδεικνύει ότι τα παραπάνω ανθρωποκεντρικά και αυθαίρετα κριτήρια (ανθρώπινη λογική, ανθρώπινη ηθική, ανθρώπινα συναισθήματα κλπ) θα πρέπει να αποτελούν το έρεισμα για την άρνηση της προστασίας των ζώων από την εκμετάλλευση ή τον πόνο.

Ο βασικός λόγος όμως που μας εμποδίζει να παραχωρήσουμε δικαιώματα στα ζώα δεν είναι η διαφορά τους από εμάς. Αυτή είναι η δικαιολογία και η εκλογίκευση που επικαλούμαστε προκειμένου να τα σκλαβώσουμε και να τα απομυζήσουμε. Ο λόγος είναι ότι η αποδοχή των δικαιωμάτων τους απειλεί την κακώς εννοούμενη ελευθερία μας να τα εκμεταλλευόμαστε. Τα δικαιώματα των ανθρώπων αποκτήθηκαν εις βάρος των προνομίων των πλουσίων και των ισχυρών, και παρά την αντίστασή τους. Η πηγή της αντίστασης σ'αυτή τη χειραφέτηση των ζώων δεν βασίζεται στη λογική ή τη δικαιοσύνη, αλλά σε μια ψευδή έννοια της ανθρώπινης ιδιοτέλειας. Πράγματι, τα δικαιώματα των ζώων απειλούν την ελευθερία των ανθρώπων για να τα χρησιμοποιούν κατά το δοκούν, ή για τους δικούς τους σκοπούς. Έτσι, τα επιχειρήματα κατά των δικαιωμάτων των ζώων υποχωρούν μπροστά στη λογική αλλά και στην ηθική, διότι αποτελούν την «οπισθοφυλακή» μιας χαμένης και απατηλής φιλοσοφίας.

Το πρόσχημα ότι η ανθρώπινη ζωή υφίσταται χωριστά από τη ζωή όλων των άλλων πλασμάτων που ζουν στον πλανήτη μας δεν είναι πλέον βιώσιμη. Η εξελικτική θεωρία δεν μας διδάσκει αλαζονεία, αλλά ταπεινότητα, και η μεγαλύτερη τρέλα του τεχνολογικού μας αιώνα ενισχύει το δίδαγμα ότι ο φυσικός κόσμος δεν είναι ούτε ιδιοκτησία μας, ούτε υπηρέτης μας. Κατ'αναλογία, το πρόσχημα ότι ο αποκλεισμός των άλλων όντων από τις αρχές της συμπόνιας και της δικαιοσύνης μπορεί να δικαιολογηθεί από την ιδιότητά μας ως το κυρίαρχο είδος είναι αβάσιμο. Η εξουσία δεν είναι πλέον το μέτρο της ηθικής αξίας. Αυτό είναι το δίδαγμα της

εποχής μας.

Ακριβώς όπως οι συντάκτες της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ενήργησαν τόσο βάσει της μακράς φιλοσοφικής παράδοσης του Διαφωτισμού, όσο και από αντίδραση προς τα τρομερά γεγονότα του πρώτου μέρους του 20ου αιώνα, έτσι και οι συντάκτες της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων των Ζώων εμπνεύστηκαν τόσο από την ανθρωπιστική φιλοσοφική παράδοση, όσο και από την πρωτοφανή φύση και την έκταση της εκμετάλλευσης των ζώων από τα τέλη του 20ου αιώνα έως τις μέρες μας.

Η βιομηχανοποίηση της κτηνοτροφίας και της αγροτικής καλλιέργειας, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και η εισαγωγή νέων επιστημονικών μεθόδων, όπως η κλωνοποίηση και η ξενομεταμόσχευση βασίζονται στην κακοποίηση και εκμετάλλευση των ζώων που ήταν αδιανόητη πριν από μισό αιώνα. Η αναγνώριση της αρχής των δικαιωμάτων των ανθρώπων και των ζώων έχουν κοινή ρίζα σε παγκόσμια κλίμακα και αποτελεί μια ηθική πρόκληση που δεν μπορεί πλέον να αγνοηθεί, και η οποία, πιστεύουμε, θα καθορίσει και την πρόοδο της ηθικής, και, κατά συνέπεια, τον πολιτισμό του επόμενου αιώνα.

Η πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα η ανθρώπινη κοινωνία είναι να επαναπροσδιορίσουμε τη σχέση μας με τα ζώα ώστε η αναγνώριση και η προστασία των δικαιωμάτων τους να αποτελέσει ένα βαρόμετρο για το επίπεδο του πολιτισμού μας, όπως είναι και η αναγνώριση και η προστασία των δικαιωμάτων των ανθρώπων. Οι γενιές αυτού του αιώνα είναι βέβαιο ότι θα ακολουθήσουν το μονοπάτι των προηγούμενων γενιών και αυτός ο αιώνας θα περάσει στην ιστορία ως ο αιώνας της ηθικής και της προόδου.

Ελεύθερη Μετάφραση από: <http://www.uncaged.co.uk/declarat.htm>

Πηγή: [Οικολογική Επιθεώρηση, oikologos.gr](http://oikologos.gr)